JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ELEANOR SHARPSTON
14 päivänä syyskuuta 2010[1]

1. Unionin tuomioistuin on antanut joukon tuomioita siitä, onko kansallinen sääntö, jossa edellytetään oikeudenkäyntien ulkomaisten kantajien asettavan vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta (cautio judicatum solvi), perustamissopimuksen mukainen. Käsiteltävänä oleva tapaus on erikoinen, koska se koskee kolmannen maan kansalaisen asemaa ja koska siinä nousee esiin kysymys siitä, onko cautio judicatum solvi kyseisessä yhteydessä este tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle.

Sovellettavat oikeussäännöt

EY-sopimus[2]

2. EY 12 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa: ”Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista.”

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Koska pääasian oikeudenkäynti alkoi ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, viittaan tuona ajankohtana voimassa olleisiin perustamissopimuksen määräyksiin. EY 12 artiklan määräykset löytyvät nyt SEUT 18 artiklasta; EY 28, EY 29 ja EY 30 artiklan määräykset sisältyvät vastaavasti SEUT 34, SEUT 35 ja SEUT 36 artiklaan sekä EY 299 artiklan määräykset SEU 52 artiklaan ja SEUT 355 artiklaan. On myös pidettävä mielessä, että ennen Amsterdamin sopimuksen voimaantuloa vuonna 1999 EY 28, EY 29 ja EY 30 artiklan määräykset löytyivät joiltain osin erilaisina EY:n perustamissopimuksen 30, 34 ja 36 artiklasta ja että niihin viitataan sellaisina mainitussa vanhemmassa oikeuskäytännössä. Viittaukset yhteisöön vanhemmassa oikeuskäytännössä ja lainsäädännössä on tietenkin tulkittava viittauksiksi Euroopan unioniin tässä yhteydessä.

3. EY 28 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.”

4. EY 29 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Jäsenvaltioiden väliset viennin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.”

5. EY 30 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Mitä 28 ja 29 artiklassa määrätään, ei estä sellaista tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen.”

6. Monaco ei sisälly EY 299 artiklassa lueteltuihin alueisiin, joihin perustamissopimusta sovelletaan. Toisin kuin (esim.) San Marinon tasavallan kanssa [3] Monacon kanssa ei ole tehty sen kauppasuhteita Euroopan unionin kanssa koskevaa erityistä kansainvälistä sopimusta.

Yhteisön tullikoodeksi

7. Asetuksen N:o 2913/92 [4] 3 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetään seuraavaa: ”Yhteisön tullialueeseen kuuluvina pidetään myös seuraavia jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella sijaitsevia alueita, ottaen huomioon niihin sovellettavat yleissopimukset ja sopimukset: – – b) Ranska[:] Monacon ruhtinaskunnan alue, sellaisena kuin se määritellään Pariisissa 18 päivänä toukokuuta 1963 allekirjoitetussa tulliyleissopimuksessa.”

3 – Ks. Euroopan yhteisön ja San Marinon tasavallan yhteistyötä ja tulliliittoa koskeva sopimus, tehty 16.12.1991 (EYVL 2002, L 84, s. 43).

4 – Yhteisön tullikoodeksista 12.10.1992 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/92 (EYVL L 302, s. 1), joka on nyt korvattu yhteisön tullikoodeksista (uudistettu tullikoodeksi) 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 450/2008 3 artiklan 2 kohdalla (EUVL L 145, s. 1). Monaco on ollut osa Euroopan yhteisön tullialuetta ainakin vuodesta 1968 alkaen, kun yhteisön tullialueen määritelmästä 27.9.1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1496/68 2 artiklassa säädettiin, että tiettyjä yhteisön alueen ulkopuolella sijaitsevia alueita (mukaan lukien Monaco), jotka oli lueteltu asetuksen liitteessä, oli pidettävä osana Euroopan yhteisön tullialuetta.

Asian kannalta merkityksellinen kansallinen lainsäädäntö

8. Belgian oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lain (Gerechtelijk Wetboek, jäljempänä GW) 851 §:n mukaan ulkomaalaisen, joka nostaa kanteen tai on väliintulijana oikeudenkäynnissä, on belgialaisen vastaajan niin vaatiessa asetettava vakuus sellaisten oikeudenkäyntikulujen ja vahingonkorvausten maksamisesta, jotka kantaja voidaan velvoittaa maksamaan, lukuun ottamatta sellaisten valtioiden kansalaisia, joiden kanssa on tehty kahdenkeskinen valtiosopimus, jonka nojalla niiden kansalaiset on vapautettu tästä velvollisuudesta.

Tosiseikat, asian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymys

9. Pääasian kantaja Francesco Guarnieri & Cie (jäljempänä Guarnieri) on Monacon oikeuden mukaan perustettu kommandiittiyhtiö, jonka kotipaikka on Monacossa. Vastaajana on Vandevelde Eddy VOF (jäljempänä Vandevelde), jonka kotipaikka on Belgiassa.

10. Kolmas osapuoli Fourcroy NV tilasi Vandeveldeltä 21 000 lasia ja 100 000 lämpökynttilää sekä lisäksi näiden tarvikkeita; tuotteet liittyivät Mandarine Napoléon -likööripullojen myynninedistämiskampanjaan. Vandevelde tilasi lämpökynttilät ja lasit Guarnierilta.

11. Vastaanotettuaan tavarat Vandevelde kieltäytyi maksamasta Guarnierille ja väitti, että toimitus tapahtui liian myöhään, että 3 000 muovipakkausta oli vahingoittunut ja 65 prosenttia laseista oli rikki, että ehjät kappaleet olivat hyvin likaisia ja että myynninedistämistarrat, jotka oli tarkoitettu kiinnitettäviksi laseihin, oli kiinnitetty väärälle puolelle.

12. Näin ollen Guarnieri nosti kanteen Rechtbank van Koophandel te Brusselissa ja vaati maksamaan toimitettuja tavaroita koskevat erääntyneet 51 034,98 Yhdysvaltain dollarin (USD) ja 16 345,27 euron suuruiset laskut viivästyskorkoineen. Vandevelde nosti vastakanteen ja vaati vahingonkorvausta 31 530,38 euroa laillisine korkoineen tavaran osalta ja vahingonkorvausta tulonmenetyksestä 60 000 euroa laillisine korkoineen.

13. Vandevelde vaati tämän jälkeen Belgian oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lain 851 §:n nojalla, että Guarnieri määrätään asettamaan 2 500 euron vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta.

14. Guarnieri katsoo, että määräys, jolla sitä vaadittaisiin asettamaan vakuus

oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, olisi syrjimättömyysperiaatteen ja EY 28, EY 29 ja EY 30 artiklan vastainen. Guarnieri väittää, että perustamissopimuksen tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset koskevat sitä siitä huolimatta, että sillä on Monacon kansalaisuus.

Asian arviointi

Alustavia huomautuksia

15. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevat perustamissopimuksen määräykset ovat välittömästi sovellettavia ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan kysymyksen:

Tavaroiden alkuperä

”Onko EY 28, EY 29 ja EY 30 artiklan vastaista se, että kantaja, jolla on Monacon kansalaisuus ja joka panee Belgiassa vireille oikeudenkäynnin saadakseen maksun laskuista, jotka koskevat niin sanottujen twister-lasien ja lämpökynttilöiden sekä niihin liittyvien tarvikkeiden toimitusta, velvoitetaan vastaajan, jolla on Belgian kansalaisuus, pyynnöstä asettamaan vakuus niiden oikeudenkäyntikulujen ja vahingonkorvausten varalta, jotka hänet voidaan velvoittaa maksamaan?”

16. Belgian hallitus ja komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia. Suullista käsittelyä ei ole pyydetty, eikä sitä ole järjestetty.

17. On kiistatonta, että Guarnieri on Monacon kansalainen ja sen vuoksi kolmannen maan kansalainen. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä tai kansallisen tuomioistuimen asiakirjoissa ei ole kuitenkaan tietoa kyseessä olevien tavaroiden alkuperästä. Tavaroiden alkuperä on ratkaiseva aineellisen kysymyksen arvioinnin kannalta kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa.

18. Alkuperän osalta on olemassa erilaisia mahdollisia skenaarioita. Tavarat on mahdollisesti valmistettu Monacossa tai (ehkä todennäköisemmin) tuotu Monacoon kolmannesta maasta, kuten Taiwanista, ja lähetetty sitten Monacosta Belgiaan. Vaihtoehtoisesti tavarat ovat saattaneet tulla Belgiaan toisesta jäsenvaltiosta: ne on voitu esimerkiksi valmistaa Alankomaissa tai tuoda Alankomaihin kolmannesta maasta ja tämän jälkeen viedä sieltä

Belgiaan. [5] Lopuksi tavarat on voitu valmistaa itse Belgiassa tai tuoda suoraan Belgiaan kolmannesta maasta.

19. Tavaroiden alkuperä on tosiseikkoja koskeva kysymys, joka kansallisen tuomioistuimen on ratkaistava. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esille ottaman kysymyksen oikeudellinen arviointi on kuitenkin erilainen sen mukaan, miten tähän perustavaa laatua olevaan kysymykseen vastataan.

Monacosta peräisin olevat tavarat

20. Jos tavarat ovat peräisin Monacosta, joka ei ole alue, johon perussopimusta EY 299 artiklan nojalla sovelletaan, alustava kysymys on, sovelletaanko EY 28 ja EY 30 artiklaa pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä oleviin tosiseikkoihin.

21. Siitä kysymyksestä, koskevatko perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset Monacosta peräisin olevia tavaroita, ei ole olemassa unionin tuomioistuimen tuomiota. Julkisasiamies Fennelly käsitteli kuitenkin kysymystä asiassa Estée Lauder esittämässään ratkaisuehdotuksessa. [6] Kyseisessä tapauksessa tuote (kosmeettinen aine) valmistettiin Monacossa ja levitettiin sieltä kaikkialle Eurooppaan. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavana oli kysymys siitä, olivatko EY:n perustamissopimuksen silloiset 30 ja 36 artikla ja/tai kosmeettisia valmisteita koskevan direktiivin 6 artiklan 3 kohta [7] esteenä sellaisen epäreilua kilpailua koskevan kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jossa sallittiin EU:n jäsenvaltiossa laillisesti valmistetun tai levitetyn kosmeettisen valmisteen tuonnin ja levittämisen kieltäminen sillä perusteella, että sen nimi saattaa johtaa kuluttajia harhaan niin, että nämä olettavat sillä olevan pysyviä vaikutuksia.

22. Julkisasiamies Fennelly myönsi, että Monaco todella on kolmas maa mutta katsoi, että ”– – koska tulleja ja vaikutukseltaan vastaavia maksuja ei saada soveltaa Monacon ja yhteisön välisessä kaupassa, voisi tästä – – ensi näkemältä vetää sellaisen johtopäätöksen, että Monacosta peräisin olevia suoraan jäsenvaltioon vietyjä tavaroita on kohdeltava samalla tavalla kuin jos ne olisivat yhteisöstä peräisin”. [8] Tarkasteltuaan sitä, heikensikö

5 – Asiassa 41/76, Donckerwolcke, tuomio 15.12.1976 (Kok., s. 1921, Kok. Ep. III, s. 257, 14–18 kohta), vahvistettiin, että yhteisössä ”vapaassa vaihdannassa” olevat tuotteet olivat sellaisia kolmansista maista tulevia tuotteita, jotka oli asianmukaisesti tuotu johonkin jäsenvaltioon perustamissopimuksen mukaisesti. Tällaiset tuotteet rinnastettiin lopullisesti ja täydellisesti jäsenvaltioista peräisin oleviin tuotteisiin. Näin ollen EY-sopimuksen 30 artiklaa sovellettiin erotuksetta yhteisöstä peräisin oleviin tuotteisiin ja tuotteisiin, jotka oli saatettu vapaaseen liikkeeseen missä tahansa jäsenvaltiossa tuotteiden alkuperästä riippumatta.

6 – Asia C-220/98, Estée Lauder, tuomio 13.1.2000 (Kok., s. I-117, ratkaisuehdotuksen 12–14 kohta).

7 – Kosmeettisia valmisteita koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 27.7.1976 annettu neuvoston direktiivi 76/768/ETY (EYVL L 262, s. 169).

8 – Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Estée Lauder, ratkaisuehdotuksen 12 kohta.

tätä näkemystä Monacon ja yhteisön kauppasuhteita sääntelevän täydellisen järjestelmän puuttuminen, julkisasiamies Fennelly teki seuraavan päätelmän: ”Katson, että pelkästään se, että Monaco tullioikeudellisesti kuuluu yhteisön tullialueeseen, tukee vapaata liikkuvuutta koskevien oikeussääntöjen soveltamista Monacosta peräisin olevien tavaroiden kohteluun.” [9]

23. Yhteisöjen tuomioistuin ratkaisi asian Estée Lauder muilla perusteilla eikä sen vuoksi käsitellyt tätä kysymystä tuomiossaan. Hyväksyn kuitenkin kunnioittaen julkisasiamies Fennellyn lähestymistavan ja yhdyn hänen näkemykseensä, jonka mukaan Monacosta peräisin olevien tavaroiden sekä Monacoon kolmannesta maasta tuotujen ja siellä vapaaseen liikkeeseen saatettujen tavaroiden [10] olisi hyödyttävä perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevista määräyksistä.

Toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevat tavarat

24. Jos kansallinen tuomioistuin katsoisi, että tavarat ovat peräisin toisesta jäsenvaltiosta, sovellettaisiin luonnollisesti EY 28–EY 30 artiklan määräyksiä. Toiseen jäsenvaltioon kolmannesta maasta tuodut ja siellä vapaaseen liikkeeseen saatetut tavarat hyötyisivät samalla tavoin kyseisistä määräyksistä.

Belgiasta peräisin olevat tavarat

25. Verrattuna kahteen edellä esitettyyn hypoteesiin perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevilla määräyksillä ei ole mielestäni merkitystä, jos tavarat ovat peräisin Belgiasta (tai jos ne on tuotu suoraan Belgiaan kolmannesta maasta ja saatettu ensin vapaaseen liikkeeseen Euroopan unionissa Belgiassa).

26. On totta, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi yhdistetyissä asioissa Pistre ym. [11] ja asiassa Guimont, [12] että ennakkoratkaisupyynnöt, jotka olivat lähtöisin oikeudenkäynneistä, joissa mukana olleet tuotteet ja osapuolet rajoittuivat yhteen ainoaan jäsenvaltioon, voitiin ottaa tutkittaviksi ja päätti edelleen EY:n perustamissopimuksen silloisen 30 artiklan tulkinnasta. Nämä molemmat tapaukset koskivat kuitenkin kansallisia toimenpiteitä, joilla saattoi ainakin mahdollisesti olla ilmeinen vaikutus tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

9 – Edellä alaviitteessä 6 mainittu asia Estée Lauder, ratkaisuehdotuksen 14 kohta.

10 – Tämä seuraa loogisesti edellä alaviitteessä 5 mainitusta asiasta Donckerwolcke: tällaiset tavarat olisi lähtökohtaisesti tuotu asianmukaisesti yhteisön tullialueelle ja ne olisi lopullisesti ja täydellisesti rinnastettu Monacosta peräisin oleviin tavaroihin.

11 – Yhdistetyt asiat C-321/94–C-324/94, Pistre ym., tuomio 7.5.1997 (Kok., s. I-2343).

12 – Asia C-448/98, Guimont, tuomio 5.12.2000 (Kok., s. I-10663).

27. Yhdistetyissä asioissa Pistre ym. Ranskan lainsäädännössä kiellettiin nimityksen ”vuori” tai ”Lacaunen vuoret” sisällyttäminen keitettyjen lihatuotteiden pakkausmerkintöihin ilman toimivaltaisten hallintoviranomaisten ennakolta antamaa lupaa (tällainen lupa koski vuoristoalueille varattujen merkintöjen käyttöä). Tässä tapauksessa syytettyinä olleet henkilöt olivat Ranskan kansalaisia, joita oli kielletty valmistamasta ja markkinoimasta omia keitettyjä lihatuotteitaan Ranskassa. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että EY:n perustamissopimuksen silloista 30 artiklaa ”ei kuitenkaan voida jättää huomiotta pelkästään siitä syystä, että kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun konkreettisen tapauksen kaikki tosiseikat ovat tapahtuneet yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa. Kansallisen säännöksen soveltamisella voi tällaisessa tilanteessa näet olla vaikutusta myös tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen jäsenvaltioiden välillä, erityisesti silloin, kun kyseisellä säännöksellä suositaan kotimaassa valmistettujen tavaroiden markkinoimista tuontitavaroiden haitaksi”.[13] Yhteisöjen tuomioistuin huomautti edelleen, että riidanalaisella kansallisella toimenpiteellä syrjittiin suoraan tuontituotteita (koska nimitystä voitiin soveltaa lähtökohtaisesti ainoastaan Ranskassa valmistettuihin tuotteisiin) ja katsoi, että sitä ei voida perustella.[14]

28. Asiassa Guimont kansallisissa merkintöjä koskevissa säännöissä tehtiin rangaistavaksi kotimaassa valmistetun juuston nimittäminen ”Emmenthaliksi”, koska siinä ei ollut kuorta, vaikka se muissa suhteissa täyttikin säädetyt vaatimukset.[15] Riidanalaista kansallista sääntöä sovellettiin erotuksetta maahan tuotuihin ja kotimaisiin tuotteisiin. Yhteisöjen tuomioistuin otti ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi, koska ”vastaus voi olla [kansalliselle tuomioistuimelle] hyödyllinen tilanteessa, jossa käsiteltävänä olevan tapauksen kaltaisessa menettelyssä kotimaisella tuottajalla on kansallisen oikeuden nojalla samat oikeudet kuin toisen jäsenvaltion tuottajalla yhteisön oikeuden perusteella samanlaisessa tilanteessa”.[16] Yhteisöjen tuomioistuin oli kuitenkin tämän jälkeen varovainen vastatessaan esitettyyn kysymykseen ainoastaan riidanalaisen säännön tuontituotteisiin kohdistuvan vaikutuksen osalta, koska se katsoi, että siinä suhteessa kansallinen lainsäädäntö oli silloisen 30 artiklan vastainen.[17]

29. Esillä olevassa asiassa unionin tuomioistuin on sitä vastoin tekemisissä sellaisen säännön (cautio judicatum solvi) kanssa, joka on osa jäsenvaltion siviiliprosessia koskevia sääntöjä. Riidanalainen toimenpide ei koske suoraan tavaroiden markkinointia.[18]

13 – Edellä alaviitteessä 11 mainitut yhdistetyt asiat Pistre ym., tuomion 44 ja 45 kohta.

14 – Edellä alaviitteessä 11 mainitut yhdistetyt asiat Pistre ym., tuomion 49–54 kohta.

15 – Asianomaisessa lainsäädännössä kuvattiin Emmenthal-juustoa seuraavasti: ”kova, kypsennetty, puristettu ja pinta- tai upposuolattu juusto; väri vaihtelee norsunluusta vaaleankeltaiseen; reikiä, joiden suuruus vaihtelee kirsikan koosta pähkinän kokoon; kova ja kuiva kuori, jonka väri vaihtelee kullankeltaisesta vaaleanruskeaan”.

16 – Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Guimont, tuomion 23 kohta.

17 – Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Guimont, tuomion 25–35 kohta.

18 – Kehittelen tätä analyysiä lisää tuonnempana tarkastellessani, onko riidanalainen sääntö määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaava toimenpide: ks. 43 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

Sen syrjivä vaikutus on yhteydessä kantajan kansalaisuuteen, ei tavaroiden alkuperään. Sitä sovelletaan erotuksetta tuontituotteisiin ja kotimaisiin tuotteisiin. Koska tavaroiden todellisesta alkuperästä on epävarmuutta, on selvää, että unionin tuomioistuimen on annettava vastaus kansalliselle tuomioistuimelle, mutta on yhtä ilmeistä, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia perustamissopimuksen määräyksiä ei voida soveltaa, jos kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan riidan keskiössä olevat tavarat ovat peräisin Belgiasta.

30. Tämän ratkaisuehdotuksen loppuosassa lähden siltä pohjalta, että pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevat tavarat oli laillisesti saatettu EU:n markkinoille mutta että kansallisen tuomioistuimen on määritettävä niiden alkuperä ennen kuin se voi antaa ratkaisunsa asiassa.

EY 29 artiklan sovellettavuus

31. Toinen alustava kysymys on se, onko EY 29 artikla (jossa kielletään viennin määrälliset rajoitukset) merkityksellinen esillä olevan asian kannalta. Sekä komissio että Belgian hallitus väittävät, että unionin tuomioistuimen olisi rajoitettava arviointinsa EY 28 ja EY 30 artiklaan.

32. Jos riidan kohteena olevat tavarat ovat vapaassa liikkeessä yhdessä jäsenvaltiossa ja ovat myöhemmin ylittäneet tai niiden on tarkoitus ylittää raja toiseen jäsenvaltioon, en pysty näkemään miksi – aina oikeusriidan aiheuttaneen kauppasopimuksen ehtojen mukaan – EY 29 artiklaa ei pitäisi soveltaa. Loppujen lopuksi vienti jäsenvaltiosta A jäsenvaltioon B on ainoastaan tuonnin jäsenvaltiosta A jäsenvaltioon B kääntöpuoli.

33. Tämän alkuhuomautuksen jälkeen on selvää, että esillä olevan asian tosiseikkojen perusteella kansallinen tuomioistuin on tekemisissä sellaisia tavaroita koskevan oikeusriidan kanssa, jotka ovat samassa jäsenvaltiossa (Belgiassa) kuin tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu. Siltä osin kuin tavarat ovat ylittäneet jonkin rajan, merkityksellinen liike oli tuonti Belgiaan, ei vienti Belgiasta. Tämän vuoksi etenen siltä pohjalta, että ainoastaan EY 28 artikla ja EY 30 artikla ovat merkityksellisiä kansallisessa oikeudenkäynnissä annettavan ratkaisun kannalta.

Asiakysymys

34. Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä vahvistetaan, että kansallinen lainsäädäntö, jossa edellytetään cautio judicatum solvia, kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan.[19] Tähän mennessä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö on

19 – Asia C-20/92, Hubbard, tuomio 1.7.1993, Kok., s. I-3777, Kok. Ep. XIV, s. I-299 (palvelujen tarjoaminen); asia C-43/95, Data Delecta, tuomio 26.9.1996, Kok., s. I-4661 (tavaroiden toimittaminen); asia C-323/95, Hayes, tuomio 20.3.1997, Kok., s. I-1711 (tavaroiden toimittaminen) ja asia C-122/96, Saldanha ja MTS Securities Corporation, tuomio 2.10.1997, Kok., s. I-5325 (yhtiöoikeus – osakkeenomistajien etujen suojelu).

kuitenkin koskenut pääasian kantajia, jotka ovat jonkin jäsenvaltion kansalaisia, pikemmin kuin kantajia, jotka ovat kolmannen maan kansalaisia.

35. Siten esimerkiksi asia Data Delecta koski Englannin oikeuden mukaan rekisteröityä yhtiötä, jota vaadittiin asettamaan vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta sen ruotsalaista yhtiötä vastaan vireille panemassa oikeudenkäynnissä, jossa vaadittiin maksua tavaroiden toimittamisesta. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi seuraavaa: ”Kun [EY 12 artiklassa] kielletään ’kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä’, siinä edellytetään, että yhteisön oikeuden sääntelemässä tilanteessa olevia henkilöitä ja tietyn jäsenvaltion kansalaisia kohdellaan jäsenvaltioissa täysin yhdenvertaisesti.” Ruotsin lainsäädännön, jonka nojalla ulkomaalaisia voitiin vaatia asettamaan vakuus oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, katsottiin sen vuoksi merkitsevän kansalaisuuteen perustuvaa suoraa syrjintää. [20]

36. Mielestäni kaksi tekijää käy ilmi asiasta Data Delecta ja sitä vastaavista tapauksista. Ensinnäkään cautio judicatum solvi ei ole yhteensopiva EY 12 artiklan kanssa silloin, kun henkilöt erotellaan toisistaan kansalaisuuden perusteella kansallisissa tuomioistuimissa ”yhteisön oikeuden sääntelemässä tilanteessa” ulkomaalaisen vahingoksi. Toiseksi tällainen sääntö loukkaa kantajan oikeutta nauttia perustamissopimuksessa taattuja perustavaa laatua olevia vapauksia, koska mahdollisuus (tarvittaessa) esittää vaatimuksia oikeudenkäyntimenettelyn aikana toimivaltaisessa tuomioistuimessa on kyseisten oikeuksien käytön tarpeellinen täydennys. [21]

37. Huomautan, että kansallinen tuomioistuin ei ole nimenomaisesti ottanut esille EY 12 artiklan tulkintaa. Mielestäni sillä on kuitenkin merkitystä esillä olevassa asiassa annettavan ratkaisun kannalta.

38. Onko riittävää, että perustamissopimuksen vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset koskevat pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevia *tavaroita*, jotta unionin tuomioistuimen cautio judicatum solvia koskevaan oikeuskäytäntöön voitaisiin vedota? Vai onko kyseisen oikeudenkäynnin *kantajan* oltava

20 – Edellä alaviitteessä 19 mainittu asia Data Delecta, tuomion 16 kohta.

21 – Ks. vastaavasti julkisasiamies La Pergolan edellä alaviitteessä 19 mainitussa asiassa Hayes esittämän ratkaisuehdotuksen 7–9 kohta.

myös Euroopan unionin kansalainen tai unionin alueelle sijoittautunut yhtiö?

39. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi äskettäin yhdistetyissä asioissa Vatsouras ja Koupatantze, että kahden edellytyksen on täytyttävä, jotta EY 12 artiklaa voitaisiin soveltaa: ”Tämä määräys [EY 12 artikla] koskee yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita, joissa jäsenvaltion kansalaista kohdellaan syrjivästi verrattuna toisen jäsenvaltion kansalaisiin pelkästään hänen kansalaisuutensa perusteella, eikä sitä ole tarkoitus soveltaa tapauksessa, jossa jäsenvaltioiden kansalaisia ja kolmansien valtioiden kansalaisia mahdollisesti kohdellaan eri tavalla.” [22]

40. Mielestäni unionin tuomioistuimen cautio judicatum solvia koskevan oikeuskäytännön sanamuotoa, jossa viitataan yhteisön oikeuden sääntelemässä tilanteessa oleviin henkilöihin, olisi tulkittava yhdistetyissä asioissa Vatsouras ja Koupatantze annetun tuomion valossa. Pääasian oikeudenkäynnin kantajan olisi siten täytettävä kaksi edellytystä: ensinnäkin kyseessä olevan tilanteen on kuuluttava EU-lainsäädännön soveltamisalaan, toiseksi kantajan on oltava jäsenvaltion kansalainen, joka on joutunut syrjivän kohtelun kohteeksi.

41. Koska Guarnieri on monacolainen yhtiö, tästä seuraisi, että se ei voi vedota EY 12 artiklaan.

42. Tarkkaan ottaen tämän pitäisi riittää tapauksen ratkaisemiseksi. Kuitenkin siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin katsoo, että kantajan kansalaisuudella ei ole merkitystä EY 12 artiklan soveltamisen kannalta, ja/tai haluaa tarkastella esillä olevaa asiaa lähemmin EY 28–EY 30 artiklan valossa, arvioin lyhyesti, miten tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä voitaisiin soveltaa.

43. Onko cautio judicatum solvi EY 28 artiklassa tarkoitettu määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaava toimenpide?

22 – Yhdistetyt asiat C-22/08 ja C-23/08, Vatsouras ja Koupatantze, tuomio 4.6.2009 (Kok., s. I-4585, 51 ja 52 kohta).

44. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Dassonville antamasta tuomiosta lähtien vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä ovat kaikki kauppaa koskevat jäsenvaltioiden säädökset, jotka voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti”. [23]

45. GW:n 851 §:ssä erotetaan toisistaan kansalaisuuden perusteella Belgian kansalaiset ja muut kuin Belgian kansalaiset. Siinä edellytetään, että muut kuin Belgian kansalaiset asettavat vakuuden oikeudenkäyntikulujen maksamisesta silloin, kun sen valtion, jonka kansalaisia he ovat, ja Belgian välillä ei ole vastavuoroista järjestelyä. Tämä ei kuitenkaan mielestäni ole EY 28 artiklassa tarkoitettu vaikutukseltaan vastaava toimenpide.

46. Cautio judicatum solvi ei ole kauppaa koskeva sääntö. Se liittyy asianosaisen kansalaisuuteen, ei tavaroiden alkuperään, ja sen tarkoituksena ei ole säännellä kauppaa. Se ei ole myöskään edellytys, joka on suoraan yhteydessä tavaroiden toimittamiseen samalla tavalla kuin pakkaamista tai merkintöjä koskevia sääntöjä voitaisiin käyttää ulkomaan tuonnin syrjintään ja siten vapaan liikkuvuuden estämiseen. Se on pikemminkin siviiliprosessia koskeva sääntö. Sen soveltaminen riippuu kahdesta tapahtumasta. Ensinnäkin riidan on saatava alkunsa sen jälkeen, kun on tehty sopimus (esillä olevassa asiassa tavaroiden toimittamisesta), joka johtaa oikeudenkäyntiin Belgian tuomioistuimissa. Toiseksi Belgian kansalaisen on oltava mukana tällaisessa prosessissa vastaajana, joka päättää käyttää hyväkseen GW:n 851 §:ää.

47. Mielestäni GW:n 851 §:n soveltaminen on tämän vuoksi liian epävarmaa ja epäsuoraa, jotta se muodostaisi esteen tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle EY 28 artiklassa tarkoitetulla tavalla. [24]

23 – Asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974 (Kok., s. 837, Kok. Ep. II, s. 349, 5 kohta). Sellaisten esimerkkien osalta, joissa yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että hallinnolliset muodollisuudet ovat EY 28 artiklassa tarkoitettuja vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä, ks. asia C-154/85, komissio v. Italia, tuomio 17.6.1987 (Kok., s. 2717, 8–12 kohta) (ajoneuvojen rinnakkaistuontia koskevat edellytykset) ja asia C-54/05, komissio v. Suomi, tuomio 15.3.2007 (Kok., s. I-2473, 38 ja 39 kohta) (ainoastaan tuontiajoneuvoihin sovellettava siirtolupajärjestelmä).

24 – Ks. samalla tavoin asia C-69/88, Krantz, tuomio 7.3.1990 (Kok., s. I-583, 11 ja 12 kohta); asia C-339/89, Alsthom Atlantique v. Sulzer, tuomio 24.1.1991 (Kok., s. I-107, Kok. Ep. XI, s. I-1, 14 ja 15 kohta); asia C-93/92, CMC Motorradcenter, tuomio 13.10.1993 (Kok., s. I-5009, 10–13 kohta) ja asia C-412/97, Italo Fenocchio, tuomio 22.6.1999 (Kok., s. I-3845, 11 ja 12 kohta).

48. Jos unionin tuomioistuin on eri mieltä tästä näkemyksestä ja katsoo, että cautio judicatum solvi on EY 28 artiklassa tarkoitettu vaikutukseltaan vastaava toimenpide, on tarpeen tarkastella, onko se perusteltu jonkin EY 30 artiklassa määrätyn yleistä etua koskevan syyn takia. Koska riidanalaisessa kansallisessa säännössä ei harjoiteta syrjintää – sikäli kuin on kysymys riidan kohteena olevista *tavaroista* – tuontituotteiden ja kotimaisten tuotteiden välillä, sitä voitaisiin myös perustella jollakin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetulla pakottavalla vaatimuksella [25] (jos unionin tuomioistuin katsoisi, että kantajana oleva kolmannen maan kansalainen voi myös vedota EY 12 artiklaan, [26] riidanalaista sääntöä – joka on selvästi kansalaisuuden perusteella syrjivä – voitaisiin perustella pelkästään EY 30 artiklan nojalla, ei pakottavia vaatimuksia koskevan oikeuskäytännön nojalla).

49. Belgia väittää, että GW:n 851 §:n tavoitteena on taata oikeusvarmuus – tuomioiden asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi Belgian tuomioistuimissa. Säännöksen tarkoituksena on taata, että ulkomaalaiset, joita ei koske vastavuoroinen sopimus, eivät vältä vahingonkorvauksen maksamista, kun Belgian tuomioistuimet ovat velvoittaneet maksamaan sitä. Päämääränä on siten asettaa ulkomaalaiset samaan asemaan Belgian kansalaisten kanssa, jotka tietenkin kuuluvat täysin kansallisten tuomioistuintensa täytäntöönpanovallan käyttämistä koskevan toimivallan alaisuuteen.

50. Samalla kun olen valmis hyväksymään, että kansallisen prosessioikeuden sääntö, jolla säännellään vakuuden asettamista oikeudenkäyntikulujen maksamisesta, voi lähtökohtaisesti olla sellainen, että sillä voidaan katsoa pyrittävän yleisen edun mukaiseen päämäärään – joko EY 30 artiklan oikeusjärjestyksen perusteita koskevan poikkeuksen nojalla tai Cassis de Dijon -tapauksen mukaisena ”pakottavana vaatimuksena” –, ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevaan päätökseen ja Belgian esittämiin kirjallisiin huomautuksiin ei sisälly riittävää aineistoa, jonka perusteella unionin tuomioistuin voisi viedä analyysin pidemmälle. Tämän vuoksi olen sitä mieltä, että se, voiko cautio judicatum solvi olla perusteltu, on kansallisen tuomioistuimen ratkaistava asia. Kansallisen tuomioistuimen olisi kaikessa tämän kysymyksen tarkastelussa arvioitava, onko sääntö vähiten rajoittava keino tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi ja onko se oikeasuhteinen. [27]

25 – Asia 120/78, Rewe-Central AG, tuomio 20.2.1979 (Kok., s. 649, Kok. Ep. IV, s. 403, 8 kohta, ns. Cassis de Dijon -tapaus).

26 – Ks. edellä 42 kohta.

27 – Ks. esim. edellä alaviitteessä 23 mainittu asia komissio v. Suomi, tuomion 38 kohta.

Ratkaisuehdotus

51. Edellä esitettyjen seikkojen valossa olen sitä mieltä, että unionin tuomioistuimen olisi vastattava Rechtbank van Koophandel te Brusselin esittämään kysymykseen seuraavasti:

EY 28 artiklan vastaisena ei ole pidettävä sitä, että kantajana olevan Monacon kansalaisen, joka nostaa kanteen Belgiassa saadakseen maksun tavaroiden toimittamisesta, edellytetään vastaajana olevan Belgian kansalaisen niin vaatiessa asettavan vakuuden sellaisten menettelystä aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja vahingonkorvausten varalta, jotka hänet voidaan velvoittaa maksamaan.